

УДК 378.091.12-051:786

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2019.66-2.5>

О. В. Котова

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання
і спортивних дисциплін
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Г. П. Суханова

старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання
і спортивних дисциплін
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ УМОВ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Статтю присвячено теоретично-практичній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури; визначено сучасний стан професійної підготовки студентів у вищих навчальних закладах України, з'ясований зміст та основні напрями підготовки майбутнього вчителя фізичної культури до професійної діяльності. Результатом дослідження став спеціальний курс для студентів «Професійна майстерність вчителя фізичної культури», оскільки професія є важливою складовою частиною життєвого успіху впродовж тривалого періоду життя людини. Сучасна освіта є основою розвитку особистості, яка формує людину, здатну до саморозвитку, до опрацювання різноманітної інформації, використання одержаних знань, що необхідні їй для подальшого життєвого і професійного вибору, допоможуть орієнтуватися в сучасних реаліях. Професія – це своєрідна сукупність умінь, навичок, видів діяльності, особистих захоплень, яка визначає місце людини у соціальній структурі та є джерелом її духовного і матеріального благополуччя. Специалізація – це той вид діяльності, у якому фахівець набув додаткових, глибоких знань, умінь і практичних навичок. Специалізація вводить у вищих навчальних закладах на завершальних етапах навчання або згодом, після закінчення вишу.

Професійна підготовка вчителів фізичної культури – це процес, який включає навчання, виховання та розвиток і відображає специфіку фахової підготовки на рівні засвоєння системи знань, умінь, навичок і формування особистості майбутнього вчителя фізичної, культури, що дозволяє глибоко осмислювати завдання фізичного виховання школярів, послідовно вирішувати складні навчально-виховні ситуації, що виникають на уроці фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури спрямована на формування загальних і спеціальних знань, рухових умінь і навичок та застосування їх на педагогічній практиці у школі.

Успішність професійно-педагогічної діяльності вчителів фізичної культури визначається ефективним поєднанням різних компонентів підготовки, без яких неможливо на високому рівні виконувати професійні обов'язки у загальноосвітній школі.

У цьому аспекті система підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах спрямована на формування фахівця, здатного до організації фізичного виховання школярів різних вікових груп з урахуванням їхніх інтересів до занять різними видами спорту на засадах диференційованого та інтегративного підходів.

Ключові слова: вищі заклади освіти, вчитель фізичної культури, фізичне виховання, професійна діяльність вчителя, професійна підготовка, педагогічна практика.

Постановка проблеми. Однією з важливих проблем вищої освіти України є підвищення професійної підготовки педагогів і насамперед майбутніх вчителів фізичної культури, від якості підготовки яких залежить стан здоров'я та рівень фізичного розвитку підростаючого покоління. Вирішення цієї проблеми неможливе без модернізації у вищій школі навчально-виховного процесу фахової підготовки з урахуванням сучасних

тенденцій вдосконалення освітнього процесу в загальноосвітніх навчальних закладах.

Успішність професійно-педагогічної діяльності вчителів фізичної культури визначається ефективним поєднанням різних компонентів підготовки, без яких неможливо на високому рівні виконувати професійні обов'язки у загальноосвітній школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показує, що структура

професійних умінь і здібностей вчителя фізичної культури, особливості діяльності та шляхи її вдосконалення досліджуються багатьма авторами у різних напрямках: вивчення структури професійних якостей і здібностей (Н. Бурлакова, Л. Волков), удосконалення професійної підготовки (Ю. Железняк, Л. Сущенко); формування професійних умінь майбутніх фахівців під час навчання у вищих навчальних закладах (Л. Головата, О. Котова, О. Федик); формування готовності до роботи з фізичного виховання (О. Богініч, О. Кузнецова, Б. Шиян).

Професійна підготовка вчителів фізичної культури – це процес, який включає навчання, виховання та розвиток і відображає специфіку фахової підготовки на рівні засвоєння системи знань, умінь, навичок і формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури, що дозволяє глибоко осмислювати завдання фізичного виховання школярів, послідовно вирішувати складні навчально-виховні ситуації, які виникають на уроці фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах.

Мета статті. Головною метою роботи є аналіз професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, спрямований на формування загальних і спеціальних теоретико-методичних знань, рухових умінь і навичок та застосування на педагогічній практиці у школі.

Виклад основного матеріалу. Основні напрями вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури полягає в оновленні навчальних планів зі спеціальності відповідно до рівня підготовки; розробленні нових навчальних програм із фахових дисциплін; структурування змісту дисциплін професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури відповідно до галузевих стандартів; оволодіння студентами методичними знаннями та руховими уміньми й навичками на основі підвищення мотивації до професійної діяльності у загальноосвітніх навчальних закладах.

Система підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах спрямована на формування фахівця, здатного до організації фізичного виховання школярів різних вікових груп з урахуванням їхніх інтересів до занять різними видами спорту на засадах диференційованого та інтегративного підходів. У дослідженні обґрунтовано значення занять фізичною культурою, які сприяють формуванню рухової функції, гармонійному розвитку усіх систем організму, вихованню свідомого ставлення до фізичних занять, формуванню здорової особистості.

Аналіз шкільної програми з фізичної культури для учнів загальноосвітніх навчальних закладів дав змогу визначити, що основні завдання фізичного виховання реалізуються за рахунок викори-

стання теоретико-методичних знань, формування рухових умінь і навичок засобами гімнастики, спортивних ігор, футболу, легкої атлетики, плавання, кросової підготовки, туризму [2, с. 8–9].

Однією зі складових частин професійної підготовки, яка допомагає формувати професійну компетентність у майбутніх вчителів фізичної культури, є педагогічна практика в загальноосвітній школі. Вона є сполучною ланкою між теоретичним і практичним навчанням студентів, початковим досвідом педагогічної діяльності. Педагогічна практика майбутніх вчителів фізичної культури є інтегруючим і стрижневим компонентом особистісно-професійного становлення майбутнього фахівця, що передбачає формування його професійної компетентності через оволодіння різними видами діяльності, що веде до професійного самовдосконалення, самопізнання студента в різних професійних ролях у реальних умовах загальноосвітньої школи [1, с. 5].

Програма практики з фізичної культури базується на таких принципах: *зворотного зв'язку* теоретичного навчання та практики; *послідовності* (поетапне засвоєння всього комплексу професійних умінь і навичок); *наступності* (змістовний зв'язок усіх видів практики); *динамічності* (поступове ускладнення завдань різних видів діяльності, в які включається студент, збільшення об'єму й ускладнення змісту діяльності); *вільного вибору* (врахування інтересів і потреб як студента, так і керівників практики, змісту конкретних завдань у межах загальних завдань практики, тематики спільної практичної та науково-дослідницької роботи); *співробітництва* (створення у ході практики таких умов, за яких відносини між студентом і керівником практики базуються на професійній довірі та партнерстві, в яких студент усвідомлює себе самостійним суб'єктом професійної діяльності) [3, с. 7; 8].

Метою практики є формування професійних умінь і особистісних якостей фахівця та на їх основі – оволодіння видами професійної діяльності, сучасними методами, формами організації та знаряддями праці вчителя фізичної культури [4, с. 5; 6].

Відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», положень «Про державний вищий навчальний заклад освіти», «Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах», «Про організацію виробничої і педагогічної практики», освітньо-професійної програми підготовки фахівця за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) висуваються вимоги до наукових і практичних знань, умінь і навичок професійної діяльності випускника [7, с. 4; 5].

Уроки фізичної культури проводяться з акцентом на окремі аспекти їх методики: індивідуалі-

зація завдань, засобів і методів цілеспрямованого впливу на учнів; застосування різноманітних форм показу; активізація пізнавальної діяльності учнів; оздоровчий ефект фізичного виховання; виховання учнів у процесі навчально-тренувальної роботи; виховання фізичних якостей із використанням різноманітних методів; методика оцінювання учнів на уроці та фізіології фізичних вправ, теорії та методики фізичного виховання, спортивно-педагогічних дисциплін [8, с. 9; 10].

Висновки і пропозиції. Аналіз проблеми засвідчив, що професійна підготовка вчителів фізичної культури – це процес, який включає навчання, виховання та розвиток і відображає специфіку фахової підготовки на рівні засвоєння системи знань, умінь, навичок і формування особистості майбутнього вчителя фізичної культури, що дозволяє глибоко осмислювати завдання фізичного виховання школярів. Результатом підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності є підготовленість до виконання певних видів діяльності, спрямованих на розв'язання профорієнтаційних завдань у процесі запровадження та проходження педагогічної практики в навчальний процес. Перспективною є розробка методики курсів за вибором студента в умовах педагогічної практики.

Список використаної літератури:

1. Волкова С.С. Формування професійної компетентності майбутніх вчителів фізичної культури. URL: www.rusnauka.com/.../27099.doc.htm.
2. Зязюн І.А. Філософія поступу і прогнозу освітньої системи. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи : монографія. Київ – Глухів : РВВ ГДПУ, 2015. С. 10–18.
3. Банашко Л.В., Севастьянова О.М., Кришук Б.С., Тафінцева С.І. Концепція педагогічної компетенції. URL: <http://www.kgpa.km.ua/?q=node/233>.
4. Котова Е.В. К вопросу о современном состоянии профессиональной подготовки учителя физической культуры. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : монографія / за ред. Єрмакова С.С. Харків : ХДАДМ (ХХПІ), 2007. № 6. С. 161–165.
5. Котова О.В., Непша О.В. Структурні компоненти підготовки майбутніх вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Херсон : ХДУ. 2014. Вип. 81. Т 1. С. 164–168.
6. Кремень В.Г. Система освіти в Україні: Сучасні тенденції і перспективи. *Професійна освіта: педагогіка і психологія* / за ред. Т. Левовицького, І. Вілш, І. Зязюна, Н. Ничкало. Київ : Ченстохова, 2000. С. 11–31.
7. Михайлинин Г.Й. Формування професійних умінь майбутніх вчителів у системі виховної роботи вищих навчальних закладів фізичного виховання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2010. 227 с.
8. Шиян Б.М. Підготовка вчителя фізичної культури третього тисячоліття. *Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні*. Рівне : Принт Хауз, 2001. Вип. 2. С. 371–374.

Kotova O., Sukhanova H. Theoretical and practical training of the high school teacher in educational institutions to the needs using of the modern school

The article is devoted to the theoretical and practical training of the future teachers of physical culture; defines the current state of training students in higher educational institutions of Ukraine clarified the content and the main directions of future teacher of physical training to professional activity. The study has a special course for "Professional skills teacher of physical culture" as a profession is an important part succession in life for a long period of human life. Modern education is the foundation of human personality which forming capable of self-development, to the processing of information, the use of the obtained knowledge required for further life and professional choice to help navigate to current realities. Occupation is the original set of skills, activities, personal hobbies that determines man's place in the social structure and a source of spiritual and material beings. Specialization – this is the activity in which the expert has acquired additional, deep knowledge and practical skills. Specialization introduced in higher education of ending stages of training, or later, after graduation.

Formulation of the problem. One of the important problems of higher education in Ukraine is to increase the training of teachers and, above all, the future teachers of physical training on the quality of training that affect the health and level of physical development of the younger generation. Solving this problem is impossible without modernization of higher education in the educational process of professional training with current trends of improving the educational process in secondary schools.

The success of vocational teacher of teachers of physical training is determined by an effective combination of various components of the preparation, which is not possible without a high-level professional duties to perform in school. These components indicate the need to consider the training of future teachers physical culture professional activities to school in the context of modern technologies that ensure the effectiveness of vocational training in terms of creativity and putting into practice at school.

The study does not exhaust all the problems of training future teachers of physical education in school practice. The perspective is to develop methods of elective courses students in teaching practice.

Problem analysis showed that the training of teachers of physical culture – a process that includes training, education and development and reflects the specific professional training at mastering system of knowledge, skills and personality formation of future teacher of physical training, which allows deeply comprehend the task of physical education students consistently solve complex scientific and educational situations that arise in the classroom physical education, predict and simulate physical culture and mass sports work in secondary schools. So professional competence is fundamental and concept and considered as a system of knowledge, skills and personal qualities that match the content of professional activities that includes: awareness of their individual aspirations to business – needs and interests; desires and values; motif activities imagination of their social role; self-assessment of personal qualities and characteristics as a future professional (professional knowledge, skills, professional-important qualities regulate their professional development) and is defined as the willingness to implement educational activities according to the specific conditions, requirements and objectives as well as the ability to accompany self-knowledge, self-learner, according to the specific traits of each child.

Key words: *higher education institutions, teacher of physical education, physical education, professional work teacher training, teaching practice.*